
"Współpraca polsko-radziecka w zakresie socjologii"

Przegląd Socjologiczny / Sociological Review 22/2, 259-260

1968

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

RENEANSOWA PASJA

Kronikę, którą w tym tomie obejmujemy w zasadzie dwuletni okres 1967—1968, rozpoczynamy od sesji naukowej na tysiąclecie Państwa Polskiego i artykułu Stefana Jędrychowskiego pt. *Renesansowa pasja*, opublikowanego w „Polityce” (24 grudnia 1966). Jest to wspomnienie wygłoszone przez Stefana Jędrychowskiego z powodu 25-lecia śmierci Henryka Dembińskiego na uroczystej wieczornicy w żoliborskim Domu Kultury WSM. Nawiązujemy do tego wspomnienia, gdyż Henryk Dembiński wraz z Józefem Obrębskim, należeli do tego ścisłego grona, które w latach 1936—1939 w oparciu o Państwowy Instytut Kultury Wsi (którego dyrektorem był Józef Chałasiński) wydawało „Przegląd Socjologiczny” i „Bibliotekę Socjologiczną”.

Stefan Jędrychowski pisze: „Sylwetka Henryka Dembińskiego głęboko wryła się w pamięć każdego, kto go znał, kto z nim współpracował, a nawet choćby zetknął się z nim tylko dorywczo. Ten syn maszynisty kolejowego, prymus oszmiańskiego gimnazjum, wysiłkiem własnej myśli i poszukiwań przebył drogę przeobrażeń ideowych od tradycyjnego nacjonalizmu i katolicyzmu do rewolucyjnego, marksistowskiego światopoglądu, stał się żarliwym działaczem społecznym, płomiennym rewolucjonistą, bojownikiem antyfaszystowskim, komunistą. W osobowości Henryka było coś, co mu zjednywało ludzi, jakaś ogromna sugestyjna siła przekonywania. Były to jakieś głęboko ludzkie, głęboko humanistyczne cechy jego osobowości. Cechowało go zainteresowanie ludźmi, jakieś jakby renesansowe zainteresowanie dla wszystkiego co ludzkie [...]. Dojrzała działalność polityczna Henryka przypada na okres powstawania w Polsce i w skali międzynarodowej jednolitego frontu robotniczego, a następnie szerokiego ludowego frontu antyfaszystowskiego. Dzięki właściwościom swojej umysłowości i psychiki Henryk Dembiński wyjątkowo nadawał się na działacza i organizatora szerokiego frontu narodowego, szerokiego frontu jedności narodu. Śmierć z rąk siepaczy faszystowskich nie pozwoliła mu doczekać chwili, kiedy taki jednolity front narodowy powstał w walce o wyzwolenie Polski z niewoli hitlerowskiej, a następnie w walce o budowę i umocnienie Polski Ludowej”.

Biografia Dembińskiego, którą w swoim *Wspomnieniu o Henryku Dembińskim* (poprzedzającym jego *Wybór pism**) dała Anna Jędrychowska, to cenny dokument tamtych czasów. Przy okazji warto uzupełnić w tej biografii szczegóły mówiący o przygotowywaniu przez Dembińskiego do druku *Młodego pokolenia chłopów* Józefa Chałasińskiego oraz o jego pracach dla Państwowego Instytutu Kultury Wsi. Dembiński nie tylko wykonywał prace zlecone dla Państwowego Instytutu Kultury Wsi, ale, zwolniony za kaucją z więzienia, zaangażowany został do Państwowego Instytutu Kultury Wsi jako stały pracownik — za zgodą Juliusza Poniatowskiego, ówczesnego ministra rolnictwa (któremu podlegał PIKW).

Krystyna Chałasińska

«WSPÓLPRACA POLSKO-RADZIECKA W ZAKRESIE SOCJOLOGII»

W artykule Jerzego J. Wiatra pt. „Współpraca polsko-radziecka w zakresie socjologii” („Nauka Polska” 1967, nr 1) czytamy m. in.:

* H. Dembiński, *Wybór pism*, Zakład Historii Partii przy KC PZPR, Warszawa 1962, Książka i Wiedza, ss. 306. Patrz także A. Jędrychowska, *Zygzakiem i po prostu*, Warszawa 1965, Czytelnik, ss. 374.

„W ostatnim okresie współpraca między socjologami polskimi i radzieckimi nabiera coraz intensywniejszych form. Stało się to możliwe dzięki rozwojowi socjologii radzieckiej w ostatnich latach (od 1960 r.). W Instytucie Filozofii AN ZSRR powstał zakład badań socjologicznych pod kierownictwem prof. G. W. Osipowa. W innych ośrodkach również prowadzone są na coraz szerszą skalę badania socjologiczne. Przykładowo wymienić można zespoły leningradzkie (oddziału Akademii Nauk i Uniwersytetu Leningradzkiego) pod kierownictwem A. G. Charczewa i W. A. Jadowa, zespół nowosybirski (G. A. Prudenski), zespół na Uniwersytecie im. Łomonosowa w Moskwie (G. M. Andrejewa) i wiele innych. Socjologia radziecka stała się masowym ruchem społecznym i naukowym, przyciągającym coraz liczniejsze kadry naukowe. Jej autorytet, tak w Związku Radzieckim, jak i za granicą, systematycznie rośnie [...] Inicjatywę wspólnych badań polsko-radzieckich podjęto w kwietniu 1965 r. w czasie pobytu w Polsce radzieckiej delegacji socjologicznej pod kierownictwem prof. Osipowa. W rozmowach prowadzonych w Instytucie Filozofii i Socjologii PAN uzgodniono, iż socjologowie radzieccy i polscy przeprowadzą równoległe badania w ramach dwunastu wspólnych tematów składających się łącznie na kompleksowe badania problematyki pracy i przemysłu. Szczególne znaczenie w tym badaniu ma w Związku Radzieckim problematyka konsekwencji postępu technicznego w przemyśle, w Polsce zaś socjologiczna problematyka socjalistycznej industrializacji [...]

W wyniku przeprowadzonych w obu krajach prac badawczych odbyła się w czerwcu 1966 r. w Warszawie konferencja obu zespołów badawczych, w której ze strony radzieckiej wzięło udział 16 socjologów, ze strony polskiej zaś ok. 40”.

W dniach 22—28 czerwca 1967 r. odbyło się w Moskwie zebranie robocze kolegium redakcyjnego przygotowującego do druku wyniki badań prowadzonych równoległe w Polsce i ZSRR. Polskiemu zespołowi biorącemu udział w tym zebraniu przewodniczył prof. dr Jan Szczepański.

«INSTYTUT ZACHODNI W POZNANIU»

Instytut Zachodni w Poznaniu — dorobek i perspektywy. Pod tym tytułem „Miesięcznik Literacki” (sierpień 1967) opublikował rozmowę z Dyrektorem Instytutu prof. drem Władysławem Markiewiczem.

„Głównym przedmiotem badań podejmowanych w pracach Instytutu Zachodniego — mówił dyrektor Markiewicz — jest rola obu państw niemieckich we współczesnym świecie”. Poważne miejsce w dorobku Instytutu zajmują prace o Ziemiach Zachodnich. „Właściwie wszystkie ważniejsze prace socjologiczne, dotyczące przemian społecznych na Ziemiach Zachodnich — mówił dyrektor Markiewicz — powstały w Instytucie Zachodnim lub z inspiracji Instytutu”.

W serii wydawanej przez Instytut pt. „Ziemie Zachodnie. Studia i Materiały” ukazała się praca zbiorowa pod redakcją W. Markiewicza i P. Rybickiego *Przemiany społeczne na Ziemiach Zachodnich* (Poznań 1967 Instytut Zachodni, nr 9, stron 456). Publikacja ta zawiera następujące rozprawy: W. Markiewicz, *Sytuacja wewnętrzna i międzynarodowa Polski a procesy przemian społecznych na Ziemiach Zachodnich*; B. Gruchman, *Zagospodarowanie Ziemi Zachodnich i ich integracja ekonomiczna z resztą kraju*; L. Kosiński, *Przeobrażenia demograficzne na Ziemiach Zachodnich*; J. Burszta, *Kategorie ludności i ich typ kulturowy*; S. Nowakowski, *Procesy adaptacji i integracji w środowisku wiejskim i miejskim Ziemi Zachodnich*; R. Turski, *Procesy urbanizacyjne Ziemi Zachodnich*; K. Żyguł-